

досліджуваної вибірки. У більшості респондентів (52 %) виявляється статус «дифузної» ідентичності: вони відкриті інформаційним впливам, але блокують інтенцію дослідження альтернатив, виявлення та засвоєння смислових суперечностей.

4. Будь-які варіанти «захисту особистості від розвитку» руйнують її біопсихосоціальне благополуччя і створюють підґрунтя для порушення контакту з дійсністю. Тому для актуалізації в досліджуваних статусу «досягнення» політико-правової ідентичності їх необхідно залучати до спільної рефлексивно творчої діяльності, під час якої створюються умови для усвідомлення, аналізу та модернізації тих персональних конструктів, через які відображується та перетворюється соціальна дійсність.

Перспективи подальших досліджень полягають у розробленні й апробації таких форм організації спільної діяльності в групі, які сприятимуть становленню ППІ її учасників.

Островська Богдана Василівна,
доцент кафедри права Київського
національного лінгвістичного
університету, кандидат юридичних
наук

ПРАВО БУТИ ЛЮДИНОЮ І ПРАВО НА ЖИТТЯ

Поняття людини є фундаментальним для багатьох наук, зокрема права. Воно закладено в основу всіх міжнародно-правових актів як універсального, так і регіонального рівнів (конвенцій, декларацій, резолюцій тощо). Саме тому в теорії права поняття «людини» (як біологічної і соціальної істоти) має бути визначено точно й однозначно.

У міжнародному праві не існує уніфікованого визначення цього поняття, що надає можливість на рівні національного законодавства трактувати його довільно. Саме тому врегулювання на міжнародному рівні єдиної термінології допоможе уникнути розбіжностей, які є на національному рівні для вирішення проблемних питань прав людини.

У документах, що стосуються прав людини, вживають різні терміни для позначення поняття «людина», зокрема:

human, human being у значенні людської істоти (як біологічна категорія) та *person* у значенні людини як особи, частини соціуму (як соціальна, філософська категорія).

Такі поняття використано в Загальній декларації прав людини (1948), Міжнародному пакті про громадянські та політичні права (1966), Конвенції про захист прав і гідності людини щодо застосування біології та медицини: Конвенція про права людини та біомедицину (1997), Конвенції про права інвалідів (2006), Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (1950), Декларації прав дитини (1959), Конвенції про права дитини (1989), Американській конвенції про права людини (1969) та інших міжнародних документах.

Поняття «людина» є комплексною науковою категорією, а тому не може обмежуватися суто юридичним змістом. Однозначне наукове визначення поняття «людина» є комплексним міждисциплінарним завданням для правової науки, філософії, філології, біології, медицини, ембріології тощо. Від правильного визначення поняття «людина» залежить підхід до розуміння сутності низки проблем, що мають юридичне значення (проведення наукових експериментів, абортів, активної та пасивної евтаназії тощо). Однозначне тлумачення цього поняття дасть змогу уникнути суперечностей з приводу легальності вищезазначених дій.

Питання права людини на життя повинно ґрунтуватися на поняттях «людина» і «життя» (їх змісті, межах, можливості примусового чи добровільного обмеження тощо), оскільки позитивним обов'язком кожної держави є захист життя людини. Позбавлення людини її права жити (унаслідок наукової недосвідченості) принижує людську гідність, оскільки життя є природним процесом, який не може залежати від волі законодавців, а право на життя є вродженим, не набутих природним правом людини.

Прив'язка поняття «людина» до суб'єктивного моменту виникнення життя (залежно від національного законодавства країн світу) та до моменту народження є науково хибною концепцією. Оскільки не існує моменту, коли дитина в утробі (на пренатальній стадії свого розвитку) стає людиною. Так само і момент народження не є початковою фазою перетворення «нелюдини» на людину та не змінює біологічний статус

людини. Упродовж життя також не існує моменту перетворення людини на особу. Аналогічно не може бути й зворотного процесу, за яким людина переставала б такою бути (наприклад, під час вегетативної коми). Невизначеність поняття, хто ж є «людина», позбавляє її права на захист у найвразливіші періоди її життя. Саме тому потребує закріплення не лише правовий статус ембріона (плода), а людини загалом.

Життя як процес триває як до, так і після народження, припиняється лише смертю людини. А тому протягом кожного із цих періодів людина має право називатися «людиною».

Тому юридична однозначність цього поняття має ґрунтуватися виключно на об'єктивних наукових даних про людину, які мають бути покладені в основу міжнародного законодавства, що дасть змогу уникнути розбіжностей у його тлумаченні. Тоді міжнародні документи будуть мати універсальний характер, а рішення міжнародних органів будуть обов'язковими для виконання всіма країнами, які підпадають під їх юрисдикцію.

Павленко Сергій Олексійович,
провідний науковий співробітник відділу
організації науково-дослідної роботи
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук

АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ПСИХОЛОГІЇ В УКРАЇНІ

Оперативно-розшукова діяльність як особливий різновид юридичної науки (насамперед кримінального судочинства) хоча й охоплюється загальною (методолого-методичною) частиною юридичної психології, проте є відокремленим видом правозастосування з притаманним тільки йому спеціальним законодавчим регулюванням, особливими цілями, напрямками та завданнями, специфічними суб'єктами й об'єктами діяльності, спеціальними силами, заходами, формами, методами, засобами тощо. Отже, зазначена діяльність істотно відрізняється від усіх інших споріднених видів діяльності. Саме це й зумовлює